

Lodovico Guicciardini, *Beschrijvingen van de hele Nederlanden, ook genoemd Nederduitsland*, Nederlandstalige uitgave uit 1612

P 61b – 69

Een beschrijving van de beurs van Antwerpen

P 61

De stad Antwerpen telt tweeëntwintig belangrijke en minder belangrijke pleinen: het belangrijkste is de Grote Markt en ligt bij het stadhuis. Het mooiste plein is dat van de kooplieden, genaamd de 'Nieuwe Beurs'. Deze heeft twee torens en uurwerken en is zo mooi en als enige plein geschikt voor de bijeenkomsten van de kooplieden. Daar zijn geen wagens, paarden of andere obstakels. De Nieuwe Beurs is omgeven door zeer mooie panden en afgesloten door vier grote poorten. Op deze panden staan grote overdekte behuizingen die over de hele zijde gevuld zijn met winkels. Samen noemt men dit het 'schilderspand', aangezien daar allerlei schilderijen verkocht worden. De Nieuwe Beurs is gesticht in het jaar 1531. Maar laat ons eerst even uitleggen hoe dit plein aan zijn naam komt.

P 62

In Brugge bevindt zich een plein dat voor de verschillende wijken van de stad zeer goed bereikbaar is. Op dit plein staat een oud huis, genoemd naar het edele geslacht Van der Beursee. Hun wapenschild, waarop drie beurzen staan, werd boven de poort in steen uitgehouwen. Zoals gewoonlijk, kreeg dit plein de naam van dit huis, geslacht en wapenschild. De kooplieden die in Brugge verbleven verkozen deze plaats tot op heden en gebruikten deze voor hun koophandel, waarna ze naar Antwerpen en Bergen-op-Zoom trokken om verder handel te drijven. Deze kooplieden noemden in deze twee steden de plaats van koophandel eveneens 'de beurs'. De naam 'Beurs van Antwerpen' was zo aangenaam en waardig dat ook de Fransen deze naam zijn gaan gebruiken in Rouen en Toulouse, voor de panden en winkels van de kooplieden. Hetzelfde is onlangs ook gebeurd in Londen, waar een heel mooie beurs is opgericht door Thomas Gresham, een zeer gewaardeerd burger van deze koninklijke stad. Toen dit werk voltooid was, is koningin Elisabeth in eigen persoon naar Londen gekomen om deze te zien, waarop zij deze uitzonderlijk prees. Maar om niet de indruk te

geven dat deze geïnspireerd was op de beurs van Antwerpen, noemde Elisabeth het de Koninklijke Wissel (Royal Exchange), en beval ze dat men ze niet anders mag noemen. Desondanks is de naam beurs zo krachtig, dat haar bevel niet sterk genoeg was om te beletten dat dit plein toch de beurs werd genoemd. In Antwerpen is er ook nog een mooie plaats die de Engelse beurs wordt genoemd, omdat de stad deze naar genoegen en aanzien van de Engelsen in het jaar 1550 heeft laten bouwen, en voorzag van een mooie wandelgalerij.

Een beschrijving van de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Antwerpen

In Antwerpen zijn er wel 42 kerken, kloosters, gasthuizen en andere godshuizen. De hoofd- of domkerk is de Onze-Lieve-Vrouwekerk – ze is op de afbeelding op de volgende bladzijde te zien. Het is een zeer grote en fraaie kerk die overal prachtig versierd is. Ze heeft een wonderlijke toren uit mooi gehouwen steen, die wel 420 Antwerpse voet oftewel ongeveer 200 Florentijnse el hoog is. Van hieruit heeft men een prachtig uitzicht. Boven op deze toren ziet men niet alleen de hele mooie stad met de omliggende weilanden vol met dorpen, huizen en hoven. Men ziet van hieruit ook zeer duidelijk de grote en verder gelegen steden zoals Mechelen, Brussel, Leuven, Gent en bovendien ook de grote uitgestrekte waterstroom, tot zelfs aan de zee in Zeeland. In deze toren bevinden zich 23 grote en kleine klokken die grotendeels klinken als muziekinstrumenten, dankzij een grote kunstige en levenslustige harmonie. De grootste klok is onnoemelijk zwaar en heet Karel, naar keizer Karel V. Het is een buitengewoon mooi stuk, maar wordt enkel geluid bij speciale gebeurtenissen en gewichtige zaken. De kerk wordt bediend door 24 kanunniken en vele andere priesters. Zij hebben als hoofd een waardig en eerzaam deken. Op dit moment is dat Rogier van Tassis.

BIJVOEGSEL

[Later heeft de koning, met toestemming van de paus in de Nederlanden, verschillende bisschoppen aangesteld. De eerste bisschop van Antwerpen was Philippus Negri, de tweede was Franciscus Sonnius uit het dorp Sonne in de Kempen, de derde heette Laevinus Torrentius, de vierde was Willem Van Bergen en de vijfde en laatste heette Johannes Miraeus.]

De dienst in deze kerk is zeer mooi, want het jaarlijkse inkomen is groot en bovendien moeten de geestelijken geen tol en accijnzen betalen op spijs en drank. Verder heeft deze kerk nog vele andere zaken tot heerlijke pracht: in het bijzonder zijn er zes gilden of broederschappen van devotie en goed voorbeeld.

Gildes van de Onze-Lieve-Vrouwekerk

De eerste is de Besnijdenisgilde, bestaande uit vierentwintig voortreffelijke geestelijke en wereldlijke mannen van binnen en buiten de stad, waaronder de abt van de Sint-Michielsabdij en de abt van de Sint-Bernardusabdij. In mijn tijd heb ik daar ook de markies van Havre gezien. Deze broederschap heeft in deze kerk een zeer grote en mooie kapel die voortreffelijk bediend wordt en waarin de echte voorhuid van Onze Heer Jezus Christus waardig wordt bewaard. Deze werd in het jaar 1101 met grote eerbied vanuit Jeruzalem naar deze stad gezonden door de vermaarde Godfried Van Bouillon, hertog van Lotharingen, markgraaf van het Heilige Roomse Rijk, uitverkoren tot koning van Jeruzalem. Omdat zo een machtige vorst dit prestigieuze relikwie bezorgde aan Antwerpen, toont weeral aan dat in deze tijd – en lang daarvoor – de stad als zeer belangrijk werd beschouwd. In datzelfde jaar werd de plechtige besnijdenisomwegang ingesteld, die jaarlijks ten eeuwige tijden gehouden wordt op Drievuldigheidsdag. In deze stad wordt in de oogstmaand ook een andere heerlijke oude omwegang van Onze Lieve Vrouw gehouden, op de eerste zondag na Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart. Aan deze omwegang neemt de hele geestelijkheid deel met het Heilige Sacrament en met verscheidene relikwieën. Daarnaast zijn hier ook alle wetsdienaars met de officieren, net als alle ambachten en gilden met hun wapens en vaandels, alsook de burgerij in volle waardigheid en ingetogenheid. Verhalen uit het Oude en Nieuwe testament worden hier getoond in schilderijen en gedichten, naast ook vele vrolijke en aangename kluchten.

De tweede is de gilde van het Heilige Kruis die opgericht is in 1375. Deze gilde bestaat uit 30 gildebroeders, waarvan 15 geestelijke en 15 wereldlijke. Ze hebben zeer mooie en burgerlijke richtlijnen, waaronder twee bijzonder nobele. De eerste stelt dat elke gildebroeder verbonden is met zijn medegezel als zijn oprechte broeder en hem daarom moet waarschuwen als hij iets zou vernemen over de eer, het goede of al wat hem schade zou kunnen toebrengen. De andere richtlijn is als volgt: als er enige twist of tweedracht ontstaat tussen gildebroeders, zijn de anderen door de kracht van belofte verbonden om hen terug te verenigen. Als iemand zich niet houdt aan deze overeenkomst van de bemiddelaars, dan wordt deze geschrapt en uit het gezelschap verwijderd.

De derde gilde is gewijd aan de Maagd Maria en wordt de gilde van de Onze-Lieve-Vrouwekapel genoemd. Zij omvat ongeveer 100 leden: zowel burgers, als vreemden. Behalve vele missen en andere mooie diensten, wordt er elke avond op kosten van deze gilde het onze Vrouwe Lof of Salve Regina gezongen, met mooie muziek en heerlijke orgelklanken. De oprichter en stichter van deze broederschap is de heer Nicolaas Van Rechterghem, van moederskant de oom van de Schetzen en een zeer rijk en voortreffelijk man. Zijn graf met zijn naam staat in dezelfde kapel, aan de voet van de kostelijke geelkoperen kandelaar die door hem aan deze heilige plaats werd geschonken.

De vierde gilde is deze van het Heilig Sacrament. Die bestaat uit een ongekend aantal burgers en vreemden. Ook zijn er enkele geschikte mannen die in deze kerk speciaal een excellente en devote kapel onderhouden. Hier wordt elke dag een mis met lofzang gehouden met orgel en muziek.

De vijfde gilde is die van Sint-Antonius. De zesde en laatste die van de Heilige Rochus, waarin eveneens aandachtige en voortreffelijke mannen zitten. Hun kapel is gewijd aan deze heilige en heeft een zeer goede regeling in verband met vriendschap en devotie.

Daarnaast wordt deze kerk, buiten het algemeen gebruik, ook gebruikt door 6 gewapende gilden, 3 rederijderskamers en 26 ambachten van de stad. Al deze gilden en ambachten hebben in deze kerk hun kapel of altaar, waar zij op alle zon- en feestdagen een mis opdragen. Op de naamdag van hun patroonheilige dragen zij een Hoogmis op met zang en muziek. Zoals vermeld heeft de kerk nog tal van andere inkomsten waarmee ze zich goed kan onderhouden.

In het jaar 1533 brak er in deze kerk spijtig genoeg een grote brand uit, die in zeer korte tijd alle 57 kostbare altaren bijna geheel verbrandde. Het volledige dak en het houtwerk werd verwoest, net als vele pilaren. De schade door deze geweldige en gruwelijke brand was zeer groot. Wanneer het vuur al op vele plaatsen in de toren was uitgebroken, kwam burgemeester M. Lanceloot Van Ursel aan, aangetrokken door de grote toeloop en het getier. Bij het zien van de enorme schade spoorde hij alle anderen aan om hem te volgen, zonder zichzelf te willen sparen. Hij stelde zich dapper op met woorden, beloftes en opmerkelijke daden en riep hierbij het volk op bij hun naam, om te helpen. De mensen waren zo bewogen door de moed en volharding van hun burgemeester,

dat ze allen verschillende gereedschappen vastgrepen en om ter hardst begonnen te werken, op eigen risico. Hierdoor redden zij dus op wonderlijke wijze dit mooi en prachtig gebouw, tot lof en eer van hun burgemeester, die zelf verwond was en wiens kleren geheel verbrand waren. Over dit ongeval heeft de eerder vermelde goede dichter Cornelius Grapheus tot prijs en eer van burgemeester Van Ursel een stuk geschreven in mooie Latijnse verzen.

P 64

Het koor van deze mooie kerk is gesticht in het jaar 1124. Volgens sommige gedenkenissen van de geleerde Peter Gillis – burger en griffier – is terzelfdertijd ook de kerk opgericht en gewijd door Burchard, bisschop van Kamerijk en proost van Sint-Michiël, samen met twaalf kanunniken. Later is hun aantal vermeerderd tot vierentwintig. Overeenkomstig met de vermelde herdenking, werden deze verzen gevonden in verband met de oprichting en wijding:

Vndecies centum ductis, & sex quater, annis
Virginis à partu conciliante reum,
Burchardus Praesul haec atria, nec minus aram,
Sacravit medium, quod tenet ecclesia.

Ridderschap en Het Gulden Vlies

In deze kerk heeft koning Filips in het jaar 1551 zijn eerste kapittel en raad van het ridderschap van Het Gulden Vlies gehouden. Toen ridderde hij negentien ridders uit verscheidene natiën, dewelke wij hieronder zullen opnoemen. Nu wij over dit ridderschap beginnen, lijkt het ons een goed idee om over een prachtige zaak nog iets te schrijven, vooraleer wij verder uitweiden. Deze zaak werd door de eigen landsheer binnen ditzelfde land ingesteld: we vertellen in het kort iets over de oorsprong en het verloop tot heden. Dat verloop is bijzonder, want altijd zijn ridders en heren van deze landen grotendeels uitverkoren geweest. Vanuit die uitverkorenheid zullen steeds veel vorsten en voortreffelijke heren tevoorschijn komen, die elk de graad van ridder waardig zijn, om daar elke grote provincie respectabel te maken.

Aldus zeg ik dat de hertog Filips van Bourgondië – genaamd De Goede, omwille van zijn goedheid – op de dag van zijn huwelijk met Isabella – de dochter van de

koning van Portugal – in Brugge in het jaar 1429 een gezelschap stichtte. Filips droeg steeds het goede in zijn hart om de orde van het ridderschap te verheffen en te vereren – volgens zijn eigen woorden. Hij stichtte dit gezelschap en stelde het in ter ere van God, de Maagd Maria en de apostel Andreas – de apostel die beschouwd wordt als de beschermheer van het Bourgondische huis.

Dit deed hij in navolging van Gideon, die op bevel van God samen met driehonderd vrome mannen ten strijde was gegaan tegen een enorme groep Midjanieten, om het volk van Israël te bevrijden. Dit gezelschap bestaat uit zeer edele ridders, waaronder keizers, koningen, hertogen, markgraven, graven en andere dergelijke heren. Verder bestond het ook uit onderdanen en vreemden van adellijk geslacht, die zeer geacht en zonder enige smet of berisping zijn. Hij noemde deze de 'Ridders van het Gulden Vlies' en stelde de wettelijke hertog van Bourgondië en heer van deze Nederlanden als eeuwige hoofdman aan. Hij wou toen dat er niet meer dan 25 leden waren, inclusief de hoofdman. Maar hij moest voor dit gezelschap uit noodzaak ook nog vier voortreffelijke officieren aanstellen, namelijk een kanselier, penningmeester, griffier en heraut of wapenkoning. Zoals blijkt uit het boek van de ingezetenen van deze orde, stelde hij deze wijselijk in met zeer mooie en opmerkelijke hoedanigheden, waardig voor dit gezelschap.

De eerste vierentwintig ridders – de hoofdman en stichter niet meegerekend – waren de volgende:

- Guillaume de Vienne, heer van Saint-Georges;
- Regnier Pot, heer van La Prugne;
- Jehan, heer van Roubaix;
- Roeland van Uutkercke, heer van Hemsrode;
- Antoine de Vergy, graaf van Dammartin;
- David de Brimeu, heer van Ligny;
- Hugues de Lannoy, heer van Santes;
- Jan van der Clyte, heer van Komen;
- Antoine de Toulangeon, maarschalk van Bourgondië, heer van Traves (deze kreeg de Gulden Vliesketting niet);
- Pierre de Luxembourg, heer van Saint-Pol;
- Jean de la Trémoille, heer van Jonvelle;
- Gilbert van Lannoy, heer van Willerval;

- Jean de Luxembourg, graaf van Ligny;
- Jean de Villiers, heer van l'Isle-Adam;
- Antoine, heer van Croÿ en van Renty;
- Florimond de Brimeu, heer van Massincourt;
- Robrecht, heer van Massemen;
- Jacques de Brimeu, heer van Grigny;
- Baudouin de Lannoy, bijnaam 'le Bègue' (de Stotteraar), heer van Molembaix;
- Pierre van Bauffremont, graaf van Charny;
- Philips, heer van Ternant en van La Motte;
- Jean de Croÿ, heer van Tours-sur-Marne;
- Jan, heer van Créquy ;
- Jean de Neufchâtel, Heer van Montaigu.

Ter vervanging van twee overledenen heeft daarna dezelfde hertog het kapittel en de raad van dit ridderschap opnieuw gehouden te Rijsel in het jaar 1431, waarna hij de volgende lieden aanstelde:

- Frederik, graaf van Meurs;
- Simon de Lalaing, heer van Santes.

In het jaar 1432 heeft hij een kapittel in Brugge gehouden, en de volgende heren uitverkoren, in de plaats van twee overledenen:

- André de Toulangeon;
- Jean de Melun, heer van Antoing.

In het jaar 1433 hield hij een kapittel in Dijon, waarbij hij ter vervanging van de twee overledenen deze lieden koos:

- Jacques, heer van Crèvecœur;
- Jean de Vergy.

Hij verhoogde daarbij het getal van ridders in de raad tot 31 - zichzelf meegerekend. De zes extra leden waren:

- Guy de Pontailler, heer van Talmay;
- Baudot de Noyelles, heer van Casteau;

- Jean le Bâtard de Luxembourg, heer van Hautbourdin;
- Karel van Bourgondië, graaf van Charolais (die het Gulden Vlies ontving bij zijn doopsel);
- Ruprecht, graaf van Virneburg;
- Thibault, heer van Neufchâtel.

P 65

In het jaar 1435 heeft hij een kapittel te Brussel gehouden. Aangezien er niemand van het gezelschap gestorven was, werden er geen andere nieuwe ridders gekozen. Vervolgens hield hij in het jaar 1440 hij een kapittel te Sint-Omaars in Artois, waar ter vervanging van de overledenen de volgende ridders uitverkoren werden:

- Charles, hertog van Orleans;
- Jean, hertog van Bretagne;
- Jean, hertog van Alençon;
- Mathieu de Foix, graaf van Comminges.

Hier moet opgemerkt worden dat de hoofdman soms niet alle plaatsen van de dode ridders invult in de huidige vergadering, maar dit meermaals in de volgende eerste verkiezing doet, of uitstelt tot een andere tijd.

In het jaar 1445 heeft hij een kapittel gehouden in Gent, waar ter vervanging van de doden de volgende personen werden uitverkoren:

- Alfons V, koning van Aragon;
- Frank van Borssele, graaf van Oostervant;
- Reynoud, heer van Brederode;
- Hendrik van Borssele, heer van Veere;
- Jean, heer van Auxe;
- Adrien, heer van Humières.

In het jaar 1451 heeft hij een kapittel gehouden in Bergen in Henegouwen en stelde hij volgende personen aan ter vervanging van de gestorvenen:

- Johan, hertog van Kleef;
- Juan de Guevara, graaf van Ariano;

- Pedro de Cardona, graaf van Colisano;
- Jan, heer van Lannoy;
- Jacques de Lalaing, heer van Bugnicourt;
- Jean de Neufchâtel, heer van Montagu.

In het jaar 1456 heeft hij een kapittel gehouden in den Haag in Holland, waar hij volgende lieden ter vervanging van de doden heeft uitverkoren:

- Jan van Bourgondië, graaf van Nevers;
- Anton Bastaard van Bourgondië;
- Adolf van Kleef, heer van Ravenstein;
- Jan van Portugal, hertog van Coimbra, regent van Cyprus.

In het jaar 1461 werd zijn kapittel gehouden te Sint-Omaars, waar de volgende personen ter vervanging van de overledenen werden gekozen:

- Juan, koning van Aragon;
- Adolf, hertog van Gelre;
- Thiebault, heer van Neufchâtel;
- Philippe Pot, heer van Roche-Nolay;
- Lodewijk van Brugge, heer van Gruuthuuse;
- Guy, heer van Roye.

De stichter van de orde van het Gulden Vlies, hertog Filips De Goede, stierf in Brugge in juni 1467. In het jaar daarop heeft zijn zoon hertog Karel zijn eerste orde van het Gulden Vlies gehouden in dezelfde stad, waar hij ter vervanging van de gestorven leden de volgende personen verkoos:

- Eduard, koning van Engeland;
- Jacques de Bourbon, graaf van La Marche (en daarna koning van Napels);
- Louis de Chalon, heer van Châtel-Guyon;
- Jean de Damas, heer van Clessy;
- Jacques de Luxembourg, heer van Richebourg;
- Philips, hertog van Savoye, graaf van Bresse;
- Philippe de Crèvecœur, heer van Esquerdes;
- Claude de Montagu, heer van Couches.

In het jaar 1473 heeft hertog Karel een kapittel gehouden in Valenciennes, en ter vervanging van de overledenen de volgende personen ingesteld:

- Ferdinand, koning van Castilië;
- Ferdinand, koning van Napels en Sicilië;
- Jan van Rubempré, heer van Bever;
- Philippe de Croÿ, graaf van Chimay;
- Jean de Luxembourg, graaf van Marle;
- Guy de Brimeu, graaf van Megen;
- Engelbrecht, graaf van Nassau en Vianden.

Deze hertog Karel werd in de louwmaand¹ bij de veldslag tegen de Zwitsers in het jaar 1477 verslagen. Daarna werd Maximiliaan Rooms-koning, die met de enige dochter en erfgenaam van hertog Karel getrouwd was, hoofdman van de orde van het Gulden Vlies. Hij heeft zijn eerste kapittel in Brugge gehouden in het jaar 1478, en ter vervanging van de twaalf overledenen de volgende personen uitverkoren (de andere plaatsen bleven leeg):

- Pierre de Luxembourg, graaf van Saint-Pol;
- Jacques van Savoye, graaf van Romont;
- Willem, heer van Egmond;
- Wolfert, heer van Borssele en graaf van Grandpré;
- Josse de Lalaing, heer van Montigny;
- Jacques de Luxembourg, heer van Fiennes;
- Filips van Bourgondië, heer van Beveren;
- Bertram, heer van Liechtenstein.

In het jaar 1481 heeft Maximiliaan een kapittel gehouden in 's-Hertogenbosch. Daar heeft hij de volgende leden uitverkoren om de vacante plaatsen in te nemen:

- Jan, bannerheer van Ligne;
- Claude, heer van Toulangeon;
- Pierre Hénin, heer van Boussu;
- Baudouin de Lannouy, heer van Molembaix;

---

¹ januari

- Guillaume de la Baume, heer van L'Illeins;
- Jan van Bergen, heer van Walhain;
- Martin, heer van Polheim;
- Filips de Schone, graaf van Charolais.

Filips van Oostenrijk, zoon van Maximiliaan en hertog van Bourgondië, heeft in 1491 - nadat hij niet langer onder de voogdij viel van Maximiliaan, en nadat hij het bewind van zijn Staten in eigen handen had genomen - als hoofdman van deze orde zijn raad te Mechelen gehouden. Ter vervanging van de overleden ridders selecteerde hij de volgende personen:

- Frederik van Oostenrijk, Rooms-keizer;
- Hendrik VII, koning van Engeland;
- Albrecht, hertog van Saksen;
- Hendrik van Wittem, heer van Beersel;
- Pierre de Lannoy, heer van Fresnoy;
- Eberhard, hertog van Württemberg;
- Claude de Neufchâtel, heer van Crancey;
- Jan, graaf van Egmond;
- Christoph, markgraaf van Baden-Baden;
- Jan, heer van Kruiningen;
- Charles de Croÿ, prins van Chimay;
- Guillaume de Croÿ, heer van Chièvre;
- Hugo van Melun, burggraaf van Gent;
- Jacques de Luxembourg, heer van Fiennes.

P 66

In de louwmaand van het jaar 1501 heeft deze Filips een kapittel gehouden te Brussel en de volgende personen uitverkoren, ter vervanging van de gestorvenen:

- Wolfgang, heer van Polheim;
- Eitel Friedrich, graaf van Hohenzollern;
- Cornelis van Bergen, heer van Zevenbergen;
- Filips Bastaard van Bourgondië;
- Michel de Croÿ, heer van Sempy;

- Jean de Luxembourg, heer van Ville;
- Karel van Oostenrijk, hertog van Bourgondië, de zoon van Filips de Schone.

In het jaar 1505 heeft hij een kapittel gehouden in Middelburg in Zeeland, op zijn reis naar Spanje. Ter vervanging van de overledenen koos hij de volgende personen:

- Hendrik VIII, koning van Engeland;
- Paul van Liechtenstein;
- Charles, bannerheer van Lalaing;
- Wolfgang, graaf van Fürstenberg;
- Don Juan Manuel, heer van Belmonte;
- Floris van Egmond, graaf van Buren;
- Jacques, graaf van Horne;
- Hendrik, graaf van Nassau;
- Ferry de Croÿ, heer van Rœulx;
- Philibert, heer van Veyré.

Tussen 1506 - het jaar dat koning Filips stierf - en 1516 hield men geen kapittel . Filips' zoon Karel had vele titels, waaronder de vijfde keizer met deze naam, koning van Spanje, van de Nieuwe Wereld, van Napels, Sicilië, heersers van deze Nederlanden, het hertogdom en graafschaap Bourgondië. In 1516 hield Karel, als hoofdman van de orde van het Gulden Vlies, zijn eerste kapittel te Brussel. Om meerdere heren aan deze waardigheid toe te kunnen voegen, heeft hij het aantal ridders vermeerderd van 31 naar 51. Ter vervanging van de doden en om aan dit nieuwe aantal te kunnen komen, heeft hij volgende nieuwe leden uitverkoren (de andere plaatsen bleven leeg):

- Frans, eerste koning van Frankrijk met die naam;
- Ferdinand Infant van Spanje;
- Frederik, paltsgraaf;
- Johan, markgraaf van Brandenburg;
- Guy de la Baume, graaf van Montrevel;
- Hoyer, graaf van Mansfeld;
- Laurent de Gorrevod, graaf van Pont de Vaux;

- Philippe de Croÿ, graaf van Porcéan;
- Jacob van Gavere, heer van Frezin;
- Antonis de Croÿ, heer van Sempy;
- Antoon de Lalaing, heer van Montigny;
- Charles de Lannoy, heer van Senzeille;
- Adolf van Bourgondië, heer van Beveren;
- Felix, graaf van Werderberg;
- Manuel I, koning van Portugal;
- Lodewijk, koning van Hongarije;
- Michiel, heer van Wolkenstein;
- Maximiliaan van Horne, heer van Gaasbeke;
- Guillaume, heer van Ribeaupierre;
- Jean, baron van Trazegnies;
- Jan, heer van Wassenaar;
- Jan, heer van Zevenbergen;
- Frans van Melun, graaf van Espinoy;
- Jan, graaf van Egmont.

In het jaar 1519 hield zijne majesteit een kapittel te Barcelona. Dit was de eerste keer dat het kapittel plaatsvond buiten de Nederlanden of Bourgondië. Volgende personen werden uitverkoren ter vermeerdering en ter aanvulling van de overledenen:

- Fadrique Álvarez de Toledo, hertog van Alva;
- Diego Lopez Pacheco, hertog van Escalona;
- Don Diego Hurtado de Mendoza, hertog van Infantado;
- Don Iñigo de Velasco, hertog van Frias;
- Alvaro de Zuñiga y Guzman, hertog van Béjar;
- Don Antonio Manrique, hertog van Najera;
- Don Fernando, hertog van Cardona;
- Pietro Antonio San Severino, hertog van San Marco;
- Don Fadrique Enríquez, graaf van Melgar;
- Don Alvaro, graaf van Tristámara;
- Adrien de Croÿ, heer van Beauraing;
- Jacques de Luxembourg, graaf van Gavere;
- Christiaan, koning van Denemarken

- Sigismund, Koning van Polen;
- Philibert van Chalon, prins van Oranje.

In het jaar 1531 heeft hij een kapittel gehouden in Doornik in Vlaanderen, en ter vervanging van de dode ridders uitverkoren:

- Johan (João III), koning van Portugal;
- Jacob, koning van Schotland;
- Ferdinand van Aragón, onderkoning van Valencia;
- Iñigo Fernandez de Velasco, hertog van Frias;
- Philips, hertog van Beieren;
- Georg, hertog van Saksen;
- De hertog van Alburquerque;
- Andrea Doria, prins van Melfi;
- Filips, prins van Spanje;
- Reynoud, heer van Brederode;
- Don Ferdinand van Gonzaga;
- Nicolaas, graaf van Salm;
- Claude de la Baume, maarschalk van Bourgondië;
- Antonis, markies van Bergen-op-Zoom;
- Jean de Hennin, heer van Boussu;
- Karel, graaf van Lalaing;
- Lodewijk van Vlaanderen, heer van Praat;
- Georg Schenck;
- Philippe de Lannoy, heer van Molembaix;
- Alfonso d'Avalos d'Aquino, markies del Vasto;
- Frans, graaf van Miranda;
- Maximiliaan van Egmond, graaf van Buren;
- René van Chalon, prins van Oranje.

P 67

In het jaar 1546 heeft hij een kapittel gehouden in Utrecht, en ter vervanging van de overledenen uitverkoren:

- Maximiliaan, koning van Bohemen;
- Iñigo López de Mendoza, hertog van Infantado;

- Fernando Álvarez de Toledo, hertog van Alva;
- Cosimo de Medici, hertog van Florence;
- Albrecht, hertog van Beieren;
- Emmanuel Philibert, prins van Piedmont;
- Ottavio Farnese, hertog van Parma;
- Don Juan Esteban Manrique de Lara, hertog van Najera;
- Friedrich, graaf van Fürstenberg;
- Joachim, heer van Rye;
- Philippe de Lannoy, prins van Sulmona;
- Ponthus de Lalaing, heer van Bugnicourt;
- Lamoraal van Egmont, prins van Gavere;
- Jacques, graaf van Ligne;
- Claude de Vergy, bannerheer van Champlitte;
- Philippe de Lalaing, graaf van Hoogstraten;
- Maximiliaan van Bourgondië, markies van Veere;
- Jean de Ligne, graaf van Arenberg;
- Peter Ernest, graaf van Mansfeld;
- Peter, heer van Werchin, Seneschalk van Henegouwen;
- Jean de Lannoy, Heer van Molembaix;
- Don Pedro Fernández de Córdoba, graaf van Feria.

In het jaar 1556, nadat keizer Karel al zijn koninkrijken en staten had overgedragen aan zijn zoon Filips, heeft zijne koninklijke majesteit zijn eerste kapittel van het Gulden Vlies gehouden te Antwerpen. Hij verkoos ter vervanging van de overledenen:

- Hendrik, hertog van Brunswijk-Wolfenbüttel;
- Ferdinand, aartshertog van Oostenrijk;
- Philippe de Croÿ, hertog van Aarschot;
- Carlos, prins van Spanje;
- Don Gonzalo Fernández de Córdoba, hertog van Sesa en van Terranova;
- Luis Enríquez de Cabrera, hertog van Medina Rioseco, admiraal van Castilië;
- Alonso van Aragón, hertog van Cardona;
- Charles, baron van Berlaymont;

- Philips van Stavele, bannerheer van Chaumont en heer van Glageon;
- Charles de Brimeu, graaf van Megen;
- Philips van Montmorency, graaf van Horn;
- Jan, markies van Bergen-op-Zoom;
- Willem van Nassau, prins van Oranje (en heer van Breda, enz.);
- Jan van Montmorency, heer van Courrière;
- Johan, graaf van Oost-Friesland;
- Antonio Doria, markies van San Stefano;
- Francisco Fernando d'Avalos, markies van Pescara en van Vasto;
- Ascanio Sforza, graaf van Santa Fiora;
- Vratislav, baron van Pernstein.

Alvorens zijne majesteit zou vertrekken naar Spanje, hield hij in het jaar 1559 een kapittel te Gent en nam hij ter vervanging van de overledenen de volgende ridders aan:

- Frans, de tweede Koning van Frankrijk met deze naam;
- Guidobaldo, hertog van Urbino;
- Philips van Montmorency, heer van Achicourt;
- Guillaume de Croÿ, markies van Renty;
- Floris van Montmorency, heer van Montigny;
- Philippe, graaf van Ligne;
- Charles de Lannoy, prins van Sulmona;
- Antoon van Lalaing, graaf van Hoogstraten;
- Marcantonio Colonna;
- De baron van Neuhausen;
- De Heer van Tourcoing.

Bijgevolg hield men tot nu toe het kapittel en de raad van deze verheven orde 23 keer: nu eens in de ene stad, dan eens in de andere, overeenstemmend met de gelegenheid en het comfort van de hoofdmannen. Dit gebeurde steeds met dezelfde ceremoniën en in de oude, lange en fatsoenlijke klederdracht zoals oorspronkelijk ingesteld door de eerste hertog Filips. Deze bijeenkomsten duurden drie dagen. Eerst en vooral werden er devote diensten gehouden, naast de uitvaarten voor de overleden ridders. Ter vervanging van deze overledenen,

werden volgens oude en eerwaardige ceremoniën andere mannen met aanzien aangenomen die zo'n eer verdienden, tot een aantal van 51 ridders. Er werden wetten, geboden en afspraken bijgevoegd, verwijderd of verbeterd, tot zolang de tijd het vereiste.

BIJVOEGSEL

[Nadat deze orde voor het laatst gehouden werd in Gent en de koning vertrokken was naar Spanje, vond deze niet meer plaats volgens de oude gebruiken met de prachtige vergaderingen, maar enkel nog met minder deelnemers. De koning zond naar eigen believen tijdens verschillende reizen het Gulden Vlies naar enkele heren, zodat in het jaar 1587 onder de oude en nieuwe vliesheren enkel de volgenden nog in leven waren:

In Spanje: de Koning, hoofdman van de orde; zijn zoon Prins Filips, tegenwoordig Koning van Spanje; de Hertog van Medina Sidonia; de Hertog van Medinaceli; de Hertog van Medina van Rioseco; de Hertog van Cardona.

In Duitsland: Keizer Rudolf; Aartshertog Ferdinand; Aartshertog Karel; Aartshertog Ernest; de Hertog van Beieren en in Bohemen de Bannerheer van Rosenberg, van het huis van Orsini.

In Oostenrijk: de Bannerheer van Harrach.

In Savoye: de Hertog.

In Italië: de Groothertog van Toscane; de Hertog van Parma en Piacenza; de Hertog van Urbino; de Hertog van Terranova; de Hertog van Sabbioneta; de Prins van Sulmona; de Markies del Guasto; de Prins van Butera.

In Nederland: de Graaf van Mansfeld; de Hertog van Aarschot; de Graaf van Overende; de Graaf van Arenberg; de Graaf van Berlaymont; de Graaf van Egmont; de Markies van Renty.

In Bourgondië: de Markies van Varambon; de Graaf van Chanite of Champlitte.]

Andere ordes

Een gelijkaardige orde van ridderschap werd door Edward, de derde koning van Engeland met deze naam, omtrent het jaar 1350 ingesteld ter ere van Sint Joris, de patroon en beschermheer van zijn koninkrijk. Hij noemde deze de orde van de Kousenband.

Ondanks het bestaan van de twaalf Pairs of Genoten van het Koninkrijk, richtte ook koning Lodewijk van Frankrijk, de elfde met deze naam, in navolging van de eerste hertog Filips een orde op in zijn rijk, genaamd de Ridders van Sint Michiel. Maar bovenal is er de Orde van de Aankondiging, opgericht door de oude graven van het prominente huis van Savoye, dat voortkwam uit de vermaarde stam van het huis van Saksen. Al deze ordes zijn tegenwoordig nog steeds prachtig en respectabel.

Ten slotte richtte onlangs de hertog van Florence en Sienna zijn orde van Sint Steven op. Deze is groot van getal en hogelijk vermaard dankzij de nobelheid en de waardigheid van zijn heren.

Andere Antwerpse godshuizen, kloosters en gasthuizen

Laat ons nu voortgaan met de beschrijving van Antwerpen. In de stad Antwerpen is er, naast de besproken Onze-Lieve-Vrouwekerk, de mooie kerk van Sint-Jacob met zijn hoge en voortreffelijke, maar onafgewerkte toren. Daarnaast is er de grote en rijke Sint-Michielsabdij van de orde van de premonstratenzers, waar meestal de landsheer logeert, wanneer hij naar onze streken reist. In deze kerk ligt Isabella van Bourbon voor het altaar begraven, de echtgenote van hertog Karel van Bourgondië. Zoals het opschrift van dit prachtig graf toont, stierf zij in dit klooster in 1465. De Sint-Michielsabdij werd opgericht en ingesteld door de orde van premonstratenzers in het jaar 1124. Dat gebeurde in hetzelfde jaar waarin de orde werd gesticht in Picardië, in het bisdom Laon in Prémontré, door Norbert. Deze nobele prelaat is de zoon van paltsgraaf Heribert. Men kan dit uitgebreid lezen in Latijnse verzen over de geschiedenis van Norbert, op een muur van het klooster van Sint-Michiel. In deze kerk bevindt zich het graf van de eerste abt Waltman, die vijftien jaar lang aan het hoofd van het klooster stond en stierf in 1138. Dit komt overeen met wat de historicus Sigebert hierover vertelt, hoewel de meningen hier verschillen. Bijgevolg zijn dit convent en de Onze-Lieve-Vrouwekerk op hetzelfde moment opgericht. Deze orde heeft zich later zeer sterk uitgebreid en is rijk en machtig geworden.

In Antwerpen zijn eveneens drie kloosters van biddende ordes die een mooie kerk hebben. Het gaat hier namelijk om de Minderbroeders, waar een redelijk

fraaie bibliotheek is, de Karmelieten of Broeders van Onze-Lieve-Vrouw, en de Predikheren of Jakobijnen. Deze laatste worden ook broeders van de orde van Sint-Dominicus genoemd, waarvan hun regels afkomstig zijn. Hun kerk is in Antwerpen opgericht in het jaar 1243. Kort daarna werd hier ook de kerk van de Minderbroeders opgericht, die veertig jaar jonger is. De heilige mannen, de Spanjaard Dominicus en de Italiaan Franciscus, hebben met zo een godvruchtigheid hun eerbiedwaardige en heilige orde opgericht dat deze zich onmiddellijk over het hele christendom verspreidde.

BIJVOEGSEL

[Er was ook nog een vierde biddende orde in het Augustijnenklooster, die de kerk bezaten die we nu Sint-Andries noemen. Maar bij de opkomst van M. Luther werden zij Luthersgezind, waarna men de orde verjaagde en verdreef. Velen werden gedood, verdrinken en verbrand, waarna de kerk een parochiekerk werd.

Maar in het jaar 1585 kwam er in Antwerpen opnieuw een vierde orde, dankzij de Hertog van Parma, de toenmalige gouverneur van onze landen. Het gaat hier over de zeer strenge orde van de Kapucijnen. Zij werd opgericht in 1525 door Mattheüs van Bascio, een Minderbroeder in Italië.

Ook ten tijde van de hertog van Alva kwamen de Jezuïeten in het huis van Aken wonen. Dit huis behoorde eerst toe aan de Schetzen, die afkomstig waren van Aken en het gebouwd hadden. De orde van de Jezuïeten hebben dit verder naar hun behagen prachtig uitgerust. Deze orde is opgericht in 1540 door Ignatius van Loyola uit Navarra.]

Daarnaast is er in Antwerpen ook een godshuis met goede regels ter onderhoud van de krankzinnigen. En voor de arme mensen die hun kinderen niet kunnen onderhouden zoals het hoort, zijn er twee andere godshuizen: het Knechtjeshuis en het Maagdenhuis. Deze hebben meesters en meesteressen die de kinderen kunsten en ambachten aanleren, zodat zij een goede opleiding genoten.

Hiermee willen we eindigen over de beschrijving van de godshuizen, kloosters en gasthuizen.

Huizen en bevolking

In Antwerpen zijn er tegenwoordig meer dan 13.500 huizen en is er daarenboven nog plaats voor 1.500 meer. Als de huidige welvaartsgroei van de stad blijft duren, zullen de lege plaatsen in korte tijd opgevuld worden totdat er 15.000 huizen zijn. Hierbij rekenen we de uitgestrekte gronden aan het kasteel niet mee, daar kan men trouwens prachtige hoven oprichten. Daardoor kan de stad Antwerpen gerekend worden onder de meest dichtbevolkte steden van Europa. Hoewel hier zoveel huizen en woningen staan, zijn ze heel duur wegens het grote aantal mensen. De Antwerpse huizen zijn duurder dan in andere steden die ik ken, behalve dan in Lissabon. Een gemiddeld Antwerps huis heeft vijf of zes kamers met toebehoren, die aan ongeveer tweehonderd kronen per jaar verhuurd worden. Verder zijn er hier grote en kleinere woningen die worden verhuurd aan zelfs meer dan vierhonderd of vijfhonderd kronen. Vermeldenswaardig zijn de vele grote en prachtige huizen.

P 69

Bij sommige is de constructie en opbouw echter niet zo sterk en duurzaam als in Italië. Deze huizen zijn grotendeels zeer mooi, prachtig en geriefelijk en worden elke dag beter gemaakt. Dit komt omdat de burgers door hun rijkdom hoogmoediger en eergieriger zijn dan vroeger, waardoor ze dus beter bouwen. De wet verbiedt het trouwens om huizen van hout te bouwen of te herstellen, of om muren te metsen die dunner zijn dan één Antwerpse voet.

Buiten deze bijzondere burgerwoningen zijn hier veel zeer mooie en heerlijke openbare gebouwen. Denk maar aan het Tapissierspand, het Vleeshuis, de Waag en het Hof van Liere – het prachtige huis dat aan de Engelsen uitgeleend is. Dit huis is zo genoemd omdat de heer Aert – afkomstig uit het hoffelijke huis van Liere – dit huis bouwde als een koninklijk paleis en het inrichtte als een hof voor keizer Karel V.

Verder zijn hier kostelijke pakhuizen, die de stad eigenlijk voor de Engelsen bouwde. Daarnaast is hier ook het nieuwe huis waarin de koopwaar van de schepen wordt opgestapeld. Toch blijft onder al deze huizen het Oosterlingenhuis het grootste en heerlijkste.

Toch ontbrak er in Antwerpen nog een stadhuis of paleis van de heren. Dat zou een machtige gemeente als Antwerpen dienen, terwijl het huis niet moest onderdoen voor de andere prachtige gebouwen. Daarom is er nu ook een zeer kostelijk, groot en prachtig stadhuis gebouwd. Het kostte in totaal meer dan honderdduizend kronen gekost en staat op de volgende bladzijde afgebeeld.